

23. Yleiset työt

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:ltä 1943 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Jatkuvan sotatilán johdosta oli yleisten töiden lautakunnan ja rakennustoimiston toiminta edelleen monessa suhteessa poikkeuksellista. Kun suuri osa viranhaltijoista ja työntekijöistä jatkuvasti oli sota- ja työpalveluksessa, oli monien töiden ja tehtävien suorittaminen vähentynein työvoimin useinkin varsin vaikeata.

Yleisten töiden lautakunta. Lautakuntaan kuuluivat v. 1943 toimitsija E. Härmä puheenjohtajana, yli-insinööri H. Backman varapuheenjohtajana sekä jäseninä oikeusneuvosmies K. Furuholm, liikennetarkastaja V. Laitinen, sähkötyöntekijä O. Oksanen, professori O. Tarjanne sekä insinööri T. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli teknillinen johtaja, insinööri E. Moring ja lautakunnan sihteerinä toimi varatuomari H. Arvidson.

Lautakunnan entinen monivuotinen puheenjohtaja, johtaja E. Huttunen, joka erosi tästä toimesta v:n 1942 lopussa, kuoli kertomusvuoden toukokuun 2 p:nä. Lautakunta kunnioitti hänen muistoaan laskemalla seppeleen hänen haudalleen.

Lautakunta kokoontui 36 kertaa ja käsitteli kokouksissaan 989 asiaa. Lähetettyjen kirjelmien luku oli 361.

Lautakunnan vuoden aikana käsittelemistä lukuisista työ- y.m. asioista ja kertomusvuoden aikana teetetyistä uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa jäljempänä rakennustoimiston eri osastojen toimintaa selostettaessa. Mainittakoon tässä kuitenkin eräät huomattavimmat lautakunnan käsittelemät asiat:

Yleisten töiden lautakunnan ja rakennustoimiston arkistokysymys. Yleisten töiden lautakunnan otettua edellisenä vuonna esille lautakunnan ja rakennustoimiston arkistojen järjestelykysymyksen kaupunginhallitus asetti erikoisen komitean selvittämään kysymystä siitä, mihin toimenpiteisiin julkisia arkistoja koskeva lainsäädäntö ja valtion-arkiston sen nojalla antamat ohjeet kaupungin osalta antoivat aihetta. Mainitun komitean aloitteesta lautakunta lähetti kaupunginhallitukselle yksityiskohtaisen selonteon omasta ja rakennustoimiston eri osastojen arkistoista. Rakennustoimiston huoneistojen hajanaisuuden vuoksi oli tällainen selvitys laadittava kustakin arkistosta erikseen.

Viranhaltijain ja työntekijäin uudet eläkesäännöt. Yleisten töiden lautakunta joutui kertomusvuonna antamaan lausuntonsa laadituista uusista eläkesääntöehdotuksista, kuitenkin vain etupäässä viranhaltijain ja työntekijäin pakollista eroamisikää koskevalta osalta. Kaupunginvaltuusto päättikin toukokuun 12 p:nä hyväksyä nämä uudet säännöt, jotka tulivat voimaan heinäkuun 1 p:stä alkaen. Viranhaltijain ja työntekijäin näin hyväksytyt eläkesäännöt ovat periaatteiltaan suunnilleen samankaltaiset. Työntekijäin osalta mainittakoon heille nyt myönnetty etuisuus, että palvelusaikaan lasketaan erinäisin edellytyksin ja rajoituksin lisäksi aika, jonka asianomainen on aikaisemmin ollut valtion, muun kunnan tai kuntayhtymän toimessa. Toisaalta taas työntekijäin tähän asti voimassa olleita oikeuksia vähennettiin siinä, että palvelusajaksi ei lasketa sitä aikaa, jonka työntekijä on ollut työssä 70 vuotta täytettyään.

Teurastamon lattian ja viemärijohtojen korjaaminen. Teurastamon n.s. tukkumyyntihallin ja lihantarkastamon lattiat ja niiden alle rakennettujen viemärijohtojen jouduttua aikoinaan tehdyn perustamisvirheen vuoksi varsin huonoon kuntoon, laadittiin kertomus-

vuonna suunnitelma näiden vikojen korjaamiseksi. Koska kysymyksessä oli melkoisen vaikeiden perustustöiden suunnittelu, jätti yleisten töiden lautakunta asian valmistelun asettamansa erikoisjaoston tehtäväksi, joka lisäksi käytti apunaan asiantuntijoita. Näiden ehdotuksesta lautakunta esitti kaupunginhallitukselle uuden korjaussuunnitelman, joka m.m. edellytti, että sekä myyntihallin että lihan tarkastamon lattiat alta kaivetaan maa pois ja sinne sisustetaan vuokrattaviksi aiotut kellaritilat. Suunnitelmaan liittyvä kustannusarvio nousi 2 975 200 mk:aan.

Rakennusalan työntutkimukset. N.s. työntutkimuksella, joka teollisuusalalla on saavuttanut maassamme jo melkoista jalansijaa, on viime aikoina rakennusallakin päästy hyviin tuloksiin m.m. Ruotsissa. Rakennustoimistossa ryhdyttiinkin pohtimaan tällaisen tutkimustyön aloittamista toimiston työmailla, koska arveltiin kaupungilla suurena työnantajana olevan hyvät mahdollisuudet saavuttaa tässä suhteessa edullisia tuloksia. Asiaa edelleen suunniteltaessa pidettiin parhaana menettelytapana kouluttaa joku toimiston nuorista insinööreistä erikoistumaan näihin tutkimuksiin, jolta pohjalta sitten asiaa voitaisiin kehittää eteenpäin. Tämän mukaisesti tehtiin esitys katurakennusosaston apulaissininööriin E. Toivolan lähettämisestä Tukholmaan osallistumaan siellä eräiden Ruotsin teknillisten yhdistysten järjestämiin tie- ja vesirakennusalan työntutkimuskursseihin. Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen, ja insinööri Toivola osallistui yllä mainittuihin kursseihin lokakuun 18—23 p:nä.

Tilapäisasuntotalojen rakentaminen. Sen jälkeen kuin kaupunginvaltuusto marraskuun 10 p:nä oli päättänyt hankkia 300 puutaloa rakennettavaksi Kumpulan- ja Toukolantien väliselle alueelle sekä Intiankadun koillispuolelle, yleisten töiden lautakunta joutui käsittelemään näiden rakennusten tyyppejä, rakennustapaa sekä niiden rakentamista koskevia kysymyksiä. Ehdotettuaan rakennettavaksi kolmea eri suuruisia puutalotyyppiä lautakunta oli sitä mieltä, että vaikka näiden koottavien yhdenperheen rakennusten asentamistyöt annettaisiinkin jonkun yksityisen rakennusliikkeen suoritettavaksi, olisi kuitenkin muissa rakennustöiden yhteydessä kysymykseen tulevissa töissä pyrittävä käyttämään kaupungin omaa työvoimaa.

Sota- ja työpalveluksessa oli rakennustoimiston työntekijöistä v. 1943 samanaikaisesti enintään yhteensä 1 357 henkilöä, joista 656 sota- ja 701 työpalveluksessa.

Viran- ja toimenhaltijoita oli eri osastoilta sotapalveluksessa yhteensä 24.

Sotapalvelukseen kutsutuista työntekijöistä kaatui kertomusvuoden aikana yhteensä 5 henkilöä. Heidän muistonsa kunnioittamiseksi laskettiin rakennustoimiston asianomaisen osaston toimesta kaatuneen haudalle seppäle tai suoritettiin rahamäärä johonkin invaliidirahastoon.

Työntekijät ja työpalkat. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa. Lukuihin sisältyvät myöskin sota- ja työpalveluksessa olevat työntekijät.

Kuukausi	Satamarakennusosasto	Katurakennusosasto	Talorakennusosasto	Puistoosasto	Varastoosasto	Yhteensä	Niistä sota- tai työpalvelukseen kutsuttuja sekä luvalla poissa olevia
Tammikuu	568	1 617	296	91	163	2 735	1 077
Helmikuu	566	1 616	291	88	161	2 722	1 085
Maaliskuu	569	1 605	285	111	161	2 731	1 108
Huhtikuu	560	1 599	281	255	161	2 856	1 111
Toukokuu	558	1 570	280	231	160	2 799	1 128
Kesäkuu	559	1 552	278	224	163	2 776	1 144
Heinäkuu	548	1 529	291	210	162	2 740	1 171
Elokuu	546	1 525	291	194	161	2 717	1 200
Syyskuu	529	1 516	287	151	161	2 644	1 336
Lokakuu	525	1 517	288	145	157	2 632	1 329
Marraskuu	522	1 506	284	138	158	2 608	1 308
Joulukuu	519	1 490	285	109	157	2 560	1 228

Työntekijäin, samoin kuin viranhaltijainkin palkat ovat heinäkuun 1 p:stä 1941 alkaen olleet sidotut elinkustannusindeksiin. Maaliskuun 1 p:nä 1942 tuli voimaan uusi kalliin-

ajanlisäystaulukko, ja palkat nousivat indeksin perusteella useampaan otteeseen. Kertomusvuonna sen sijaan oli vain yksi korotus, joka tuli voimaan elokuun 1 p:nä ja oli suuruudeltaan 4 % edellisistä palkoista.

Kesälomaa myönnettiin vuoden aikana 1 724 työntekijälle yhteensä 31 892 päivää seuraavasta yhdistelmästä lähemmin ilmenevin tavoin:

Osasto	Työntekijöitä, jotka nauttivat kesälomaa																		Yhteensä	Kesälo- mapäiviä yhteensä
	2	3	4	5	6	7	8	9	11	12	13	14	16	18	19	21	28			
	p ä i v ä ä																			
Satamarakennusosasto	1	1	1	1	—	—	—	6	2	80	1	—	—	53	—	159	76	381	7 484	
Katurakennusosasto	—	4	—	5	17	—	1	35	4	263	—	2	2	177	3	231	183	927	16 940	
Talorakennusosasto	—	1	—	3	—	—	—	2	—	49	—	—	—	46	—	50	32	183	3 398	
Puisto-osasto	—	—	—	3	—	—	—	24	—	33	—	—	—	25	—	27	14	126	2 036	
Varasto-osasto	—	—	1	—	—	1	—	4	—	26	—	—	—	18	—	35	22	107	2 034	
Yhteensä	1	6	2	12	17	1	1	71	6	451	1	2	2	319	3	502	327	1 724	31 892	

Tapaturmat. Tapaturmaisesti vahingoittui 240 työntekijää, joille tämän perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 292 234: 70 mk. Invalidideiksi joutuneiden 6 työntekijän puolesta maksettiin elinkororahastoon yhteensä 266 691: 95 mk. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset olivat yhteensä 558 926: 65 mk. Työntekijät olivat vakuutetut Vakuutus oy. Pohjolassa siten, että kaupunki lopulta vastasi kaikista vakuutuksesta aiheutuneista menoista.

Rakennustoimisto. Yleisten töiden lautakunnan alaisina olivat rakennustoimisto ja sen tilivirasto. Rakennustoimisto toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakautui toimintansa puolesta kansliaan ja 5 osastoon, nimittäin satamarakennusosastoon, katurakennusosastoon, puisto-osastoon, varasto-osastoon ja tilivirastoon, joka viimeksi mainittu hoiti toimiston tilejä. Rakennustoimiston lähettämien kirjelmien luku oli 239.

Satamarakennusosasto. Satamarakennusosaston henkilökuntaan kuului osastopäällikkö ja apulaisosastopäällikkö, 11 insinööriä, 2 vaakitsijaa ja 5 piirtäjää. Toimistoinsinöörin virka oli avoinna. Palveluksesta erosi 1 ylimääräinen insinööri. Kirjanpidosta ja kirjaimistystä huolehti alikamreeri ja 5 toimistoapulaista. Lähettejä oli 2. Sotapalveluksessa oli 6 insinööriä, 1 vaakitsija ja 2 piirtäjää. Virkavapautta julkisen tehtävän suorittamista varten myönnettiin 2 insinöörille. Siivoojia oli 2, joista toinen siirtyi vuoden aikana eläkkeelle.

Suoranaisesta työnjohdosta satamarakennusosaston työmailla huolehti 19 rakennusmestaria, 13 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturien käyttäjien esimies ja 1 varastokirjuri. Työnjohtajista 6 oli sotapalveluksessa ja 4 sai virkavapautta julkisen tehtävän suorittamiseen.

Satamarakennusosaston työntekijäin lukumäärä oli vuoden alussa 570 ja vuoden lopussa 520. Työntekijöitä oli sotapalveluksessa 111—117, työpalveluksessa 68—128 ja ilmasuojelutehtävissä 40. Luvalla oli poissa vuoden aikana 2—6 työntekijää. Sodassa kaatui 1 työntekijä, 7 työntekijää kuoli ja 10 siirtyi eläkkeelle.

Yleisten töiden lautakunnalle esitettiin 160 asiaa, joista 33 koski uudistuksia tai rakennustöitä ja 127 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m.m. asioista, jotka koskivat: Eläintarhan itäosan asemakaavaa, arkiston säilyttämistä, rakennustoimiston hallinnassa olevia kiinteistöjä, Munkkisaaren rannan viemäriä ja katupäällysteen rakentamista koskevaa Oy. Ford ab:n anomusta, teurastamon lattioiden ja niiden alla olevien viemärien korjausta, Katajanokan vuotavarastorakennuksen rakentamista v. 1944, kellukelaiturin rakentamista kalasatamaan, Herttoniemen v:n 1944 katurakennusohjelmaa ja tonttien myyntijärjestystä, Osuustukkukauppa r.l:n Sörnäisten rantatien rautatieraiteita, rautatiehallituksen ehdottamaa Lautatarhankadun pohjoispuolella olevien kaupungin rautatieraiteiden liikennöimissopimusta, Katajanokan sataman ja rata-
pihan lopullista järjestelysuunnitelmaa koskevaa rautatiehallituksen lausuntoa sekä määrärahojen siirtämistä v:een 1944. Esitykset koskivat m.m. uusien töiden aloittamista, lisämäärärahojen myöntämistä, Lauttasaaren siltaa, kunnossapitokustannuksia, väestön-

suojelutöiden kustannuksia, katu- y.m. alueiden varaamista Herttoniemestä, Katajanokan rakennusohjelmaa, Herttoniemen Halkokadun rautatieraiteistoa, vedenkuljetusproomun ja moottoriveneiden ottoa puolustuslaitoksen käyttöön, marraskuun 17 p:nä 1943 vallinneen myrskyn aiheuttamia vaurioita, ruopparin ja proomujen telakoimista sekä Länsisataman kaatopaikan lopettamista.

Satamalautakunnalle annettiin 71 lausuntoa, joista 64 koski vuokrausasioita tai rakennusten piirustuksia ja 7 satamien rakentamista ja kunnossapitoa. Kaupunginhallitukselle, rakennustoimistolle, kiinteistötoimistolle ja muille viranomaisille annettiin useita lausuntoja.

Paras työvoima oli edelleen sota- ja työpalveluksessa, ja eräistä rakennusaineista oli puutetta. Eräitä menosäännön töitä ei voitu aloittaa.

Lauttasaaren sillan kunnossapitokustannukset ja läppäsillan käyttökustannukset olivat 96 422 mk, mistä valtio maksoi 50 597: 75 mk.

Seurasaaren sillan korjaaminen suoritettiin ohjelman mukaisesti. Kalliinajanlisäysten määrärahasta saatiin lisämäärärahaa 7 005 mk.

Satamien korjaus ja kunnossapito suoritettiin työvoiman ja rakennusaineiden puutteen johdosta tavallista suppeamman ohjelman mukaan. Menosääntöön merkityistä 5 805 000 mk:n määrärahoista jäi säästöä 191 555 mk. Kalliinajanlisäyksiin saatiin 11 385 mk, joten korjaus- ja kunnossapitokustannukset olivat 5 624 830 mk.

Laiturien korjaamisessa noudatettiin mahdollisimman suurta säästäväisyyttä.

Katujen kunnossapitotyöt supistuivat vain kiveysten korjaamiseen.

Viemärien puhdistus- ja kunnossapitotöiden lisäksi suoritettiin Jätkäsaaressa eräitä täydennys- ja uudestirakennustöitä.

Siltojen kunnossapitoa ja korjausta suoritettiin ainoastaan ehdottoman tarpeen vaatiessa.

Tilapäisten purkauslaiturien ja höyrypursilaiturien korjaaminen supistettiin kaikkein välttämättömiin.

Venelaiturien kunnossapitokustannukset supistuivat leudon talven vuoksi ja koska lievänlaiset vauriot jätettiin korjaamatta. Venepaikkoja oli 1 992, joista 1 572 ulkopaalulisia tai aituuksellisia. Vuokrattuna oli 1 110 venepaikkaa.

Satamaradan sekä Hietalahden, Merisataman, Eteläsataman ja Katajanokan raiteiden sekä Sörnäisten rantatien raiteiden kunnossapito, pääasiallisesti kiveyksen ja vaihtensiltojen korjaaminen, maksoi kaupungille 26 812 mk. Kaupungin alueella olevien muiden raiteiden kunnossapito, joka kuului kokonaan kaupungille, maksoi 1 056 498 mk. Tästä määrästä kuului 634 556 mk varsinaisilla satama-alueilla olevien raiteiden korjaamiseen. Herttoniemen radan, öljysataman raiteiden ja aseman rakennusten kunnossapito maksoi 280 421 mk. Herttoniemen radan liikenneöimiskustannukset olivat 123 233 mk. Malmin entisen kalkkiahiekkatiilitahtaan raiteen kunnossapito maksoi 535 mk. Kustannukset olivat yhteensä 1 487 499 mk.

Ruopparilla ruopattiin tavanomaisesti kaikkien suurten viemärien suiden edustat. Nämä ruoppaukset maksoivat 169 071 mk. Lumenkaatopaikkojen tienoot voitiin edelleen jättää ruoppaamatta lumen tuonnin vähyyden vuoksi. Sitä paitsi ruopattiin Etelärannassa Rahapajanrannan edustalla n. 3 kuukauden ajan, kustannusten ollessa 226 454 mk. Ruopparilla ruopattiin lisäksi Herttoniemen öljysataman väylää ja sähkölaitoksen aseman täyttöalueen alta Salmisaaren luona. Näiden ruoppausten kustannukset suoritettiin asianomaisten uudisrakennusten määrärahoista. Puolustuslaitoksen laskuun ruopattiin tilauksesta Isosaaren luona. Mammutpumpulla ruopattiin ainoastaan Rahapajanrannan uudistamiskohdalla. Ruoppari oli käytössä toukokuun 4 p:stä lokakuun 30 p:ään eli 147 työpäivää. Kaikkiaan 147 työvuorossa ruopattiin 88 000 m³ eli 598.6 m³ työvuoroa kohden. Ruoppa viedtiin Suomenlinnan ulkopuolelle.

Mittauksia ja tutkimuksia tehtiin Hernesaaren lounaispuolella, Kyläsaaren luoteispuolella ja Herttoniemen teollisuusalueella.

Koska eräisiin sataman kiinteiden laitteiden kohteisiin käytettiin kunnossapito- ja korjausmäärärahoja suuresti supistetusti, riittivät määrärahat yltäkin huolimatta, että esim. rautatieraiteiden kunnossapitoon käytettiin määrärahoja yli lasketun määrän.

Poijut, tihtaalit ja merimerkit pidettiin välttävässä kunnossa.

Satamanosturien kunnossapitokustannukset suurenevät melkoisesti tarvikkeiden hintojen nousun johdosta, ja koska aikaisemmin hankitut varaosat olivat loppuun käytetyt.

Sitä paitsi nosturien käyttötunnit olivat edellisestä vuodesta huomattavasti lisääntyneet. Marraskuun 17 p:n rajumyrsky suisti yhden nosturin kiskoilta, jolloin toisen jalan alapalkki katkesi ja nosturi oli loppuvuoden käyttökelvoton.

Hengenpelastusvälineiden ja -veneiden kunnossapito tuli kalliiksi m.m. siksi, että pelastusrenkaita ja heitonaruja varastettiin. Sen sijaan supistuivat tavaralavojen kunnossapitokustannukset vähiin, koska uusia ei tarvinnut teettää.

Ruoppari, hinaajalaiva H 1 ja 4 rautaista proomua oli talven ajan telakoituna Kone ja Sillan telakalla. Nosturialukset ja puiset proomut korjattiin kaupungin telakalla Jätkäsaarella. Proomujen n:o 4 ja 16 kannet ja laidat uusittiin ja proomuun n:o 2 rakennettiin kokonaan uusi kansi. 100 m³:n vesiproomu ja yksi moottorihinaaja oli koko vuoden ja toinen moottorihinaaja koko kesän puolustuslaitoksen käytössä.

Satama-alueiden aidat pidettiin kunnossa.

Sataman irtonaisten laitteiden kunnossapito ylitti myönnetyn määrärahan, varsinkin satamanostureihin käytetyn rahamäärän vuoksi. Kalliinajanlisäysten määrärahasta saatiin kuten jo sanottiin, 11 386 mk:n lisämääräraha.

Jälleajosiltoja rakennettiin kolme. Lautakäytävä ja ajotie rakennettiin jälleen Kaivopuistosta alkavaksi. Käytävä oli käytössä tammikuun 28 p:stä helmikuun 24 p:ään, jolloin rajumyrsky särki jään ja vei 15 käytävälaudakkoa. Korkeasaaren kävelyliikennettä silmällä pitäen rakennettiin uusi, entistä käytännöllisempi jäärailon ylittämssilta.

Virutuslaitureita oli 5 kuten aikaisemminkin.

Satamien uudisrakennuksiin käytettäväksi oli menosääntöön merkittynä 19 734 000 mk, mistä v. 1942 oli käytetty 125 150 mk. V:sta 1942 siirtyi määrärahoja 28 048 222 mk. Käytettävissä olleista varoista, jotka olivat 47 657 072 mk, käytettiin 13 450 520 mk, v:een 1944 siirtyi 33 827 710 mk ja kaupunginkassaan palautui 378 842 mk.

Humallahden jaalasataman rakennustyöt eivät olleet käynnissä. Ainoastaan täytteen painumien takia suoritettiin välttämättömiä tasoituksia. Kustannukset olivat 2 240 mk.

Munkkisaaren laiturin pohjoispuolella olevan karin louhimista ei jatkettu, mutta työmaata vartioitiin ja marraskuun 17 p:n myrskyn aiheuttamat vauriot korjattiin. Kustannukset olivat 100 201 mk.

Oy Ford ab:n Hernesaaren tontilla suoritettavia töitä jatkettiin. Rajapenkereen paikkaa ruopattiin kaivurilla. Matalasalmenkatua pengerrerettiin ja sen ahtokiveystä ja viemäriä rakennettiin. Lisäksi täytettiin tontin lounaiskulmaa. Näihin töihin ja vartiointiin käytettiin 335 484 mk.

Makasiinirannan pohjoisen varastorakennuksen töitä ei aloitettu.

Katajanokan uudisrakennustyöt keskittyivät edelleenkin Rahapajanrannan varastorakennusten n:o 10 ja 11 kohdalla olevan laiturin uudistamiseen. Vanhan laiturin purkamista jatkettiin ja uuden laiturin paikka ruopattiin ja louhittiin 8.3 m:n syvyiseksi. Uudet arkut n:o 4, 5 ja 7 veistettiin; arkut n:o 3, 4 ja 5 upotettiin ja niiden kivellä täytettävät lokerot sekä taka-alue täytettiin. Osa arkkujen n:o 1, 2, 3, 4 ja 5 betoni-täytteestä valmistettiin. Laiturimuuriin tarvittavia kiviä hakattiin osaksi vanhoista puretuista muurikivistä. Varastorakennuksen n:o 11 rannanpuoleinen seinä siirrettiin maalle päin laiturin arkkujen paikan ruoppaamisesta aiheutuneen maan sortumisen vuoksi. Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriön määräyksestä supistettiin työvoima keskimäärin 15 mieheen syyskuun 17 p:stä alkaen. Katajanokan itäpäässä suoritettiin joitakin vähäisiä täyttämistöitä. Kustannukset olivat 4 523 898 mk.

Herttoniemen rakennustöitä jatkettiin mahdollisuuksien mukaan. Läntisellä teollisuusalueella tasoitettiin ja sepelöitiin Lämmittäjäkadun pohjoisosa sekä Herttoniementien ja Lämmittäjäkadun välinen osa Konemestarinkatua, pengerrerettiin ja sepelöitiin Herttoniementien ja Lämmittäjäkadun välinen osa Lämmittäjäkujaa ja jatkettiin viemäriä Raidekadulle päin. Asemakatuun asennettavat viemäriputket ajettiin paikalle. Ratapihan itäpuolella olevalla teollisuusalueella jatkettiin Puusepänkadun korttelin n:o 57 varrella olevan osan pengertämistä ja suoritettiin ahtokiveys ja viemäriin rakentaminen. Korttelin n:o 62 varrella olevaa Puusepänkadun osaa pengerrerettiin. Raidekadun eli Halkokadun viemäristä rakennettiin osa, ja rautatieraiteistoa täydennettiin Korttelin n:o 58 varrella oleva osa Kirvesmiehenkadun viemäriä rakennettiin ja jatkettiin sitä kappaleen matkaa korttelin n:o 59 varrelle. Korttelin n:o 58 viereinen Kirvesmiehenkadun

puolisko saatiin pengerretyksi. Sepelinmurskauslaitos, ilmanpuristuskoneisto sekä eräät työmaan rakennukset siirrettiin korttelista n:o 58 korttelin n:o 62 eteläosaan. Kustannukset olivat 4 451 142 mk.

Täytettä otettiin Hietasaaren eteläpuolelle, Verkkosaaren rantaan ja Kyläsaaren pohjoispuolelle.

Tehdaskorttelien n:ot 272—278 ja Verkkosaaren alueella tasoitettiin ja sepelöitiin kalasatamaan johtava tie. Rakennusten eteläpuoleisen kadun viemäriä jatkettiin, ja pengerrystyöt suoritettiin loppuun. Rautatieraiteet, jotka täytetyllä vesialueella olivat painuneet, nostettiin, tuettiin ja tarkistettiin. Laituri kalasumpuille rakennettiin, ja ranta-alue täytettiin ja sepelöitiin. Kellukelaiturin kellukkeet rakennettiin. Verkkosaarenkadun korttelin n:o 276 varrella oleva osa levennettiin ja päällystettiin ja tukimuurit rakennettiin. Kulosaarenkadun pengerrystyöt suoritettiin Verkkosaarenkadulta Arabian rautatiehen saakka ja pinta sepelöitiin. Kustannukset olivat yhteensä 894 421 mk, minkä lisäksi kustannukset kellukkeista nousivat 63 766 mk:aan.

Merisataman laiturin n:o 1 uusiminen suoritettiin, kustannusten ollessa 49 594 mk.

Hernesaaren rakennettiin korttelin n:o 235 varrelle ulottuva rautatieraide ja sen varrelle lyhyt sivuraide. Kustannukset olivat 826 557 mk.

Lauttasaarenrannan tasoittamista ja sepelöimistä ei saatu loppuun suoritetuksi korttelin n:o 784 rakennustöiden johdosta. Pääasiallisesti vartiointista aiheutuneet kustannukset olivat 15 203 mk.

Kaivopuiston ja Valkosaarten välitse Eteläsatamaan johtavan väylän syventämistyöt lykättiin.

Pitkäsillan rannan järjestäminen tehdaskorttelin n:o 300 eteläsivulla olevalta osalta siirtyi samoin toistaiseksi.

Kulosaaren ja Kuoresaaren välin pengertämistöitä ei jatkettu.

Uusien katujen ja teiden rakentamiseen myönnettyjä määrärahoja siirtyi v:sta 1942 1 082 756 mk. Lisämäärärahoja saatiin 5 000 mk ja v:n 1944 määrärahasta käytettiin 10 000 mk. Varoja käytettiin 32 930 mk ja v:een 1944 siirtyi 1 064 826 mk.

Kahden vedenottopaikan järjestäminen palokunnalle Seurasaaarentien varrelle suoritettiin loppuun. Kustannukset olivat 32 930 mk. Kalliinajanlisäysten määrärahasta saatiin 5 000 mk:n lisämääräraha ja v:n 1944 määrärahasta käytettiin 10 000 mk.

Kaivopuiston rantatien rakentamistyöt olivat keskeytyneinä.

Uusien mukavuuslaitosten rakentaminen satama-alueelle siirtyi edelleen.

Länsisataman uudisrakennustyöt supistuivat vain täyteen vastaanottamiseen Hietasaarenkadun eteläpään varrelle sekä työmaarakennusten kunnossapitoon ja työmaiden vartiointiin. Kustannukset olivat 99 547 mk.

Eteläsataman Makasiinirannan työt supistuivat pienehkön laiturimuurikivimäärän hakkaamiseen sekä vartiointiin. Kustannukset olivat 117 858 mk.

Katajanokan vuota- ja öljyvarastorakennuksen perustustöiden jäljellä olevaa osaa ei saatu suoritetuksi.

Katajanokan aallonmurtajan rakentaminen lykättiin.

Etelärannan laiturin osittaista uudistamista ei saatu suoritetuksi.

Eteläsataman pohjoisen venealtaan ulko-osan eteläisen laiturin uusiminen ja rautatiesillan maatuen korjaaminen siirtyi edelleen.

Kahden uuden proomun hankkiminen oli siirrettävä.

Sodassa kaatuneiden omaisille maksettiin avustusta yhdessä tapauksessa yhteensä 2 920 mk.

Ilmasuojelutöihin kului 178 616 mk.

Muiden viranomaisten sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 3 487 271 mk:n arvosta. Näistä mainittakoon Kulosaaren sillan kunnossapito ja Kuoresaaren vartiোরakennuksen korjaaminen kaupunginhallituksen laskuun, satamanosturien käyttö satamaliikenneosaston laskuun, Herttoniemen Konemestarinkadun, Puusepänkadun ja Kirvesmiehenkadun vesijohdon kaivantotyöt sekä Sompasaaren—Korkeasaaren vesijohdon korjaustyöt vesijohtolaitoksen laskuun, Konemestarinkadun, Puusepänkadun ja Kirvesmiehenkadun kaasujohdon kaivantotyöt sekä viemärijohdon jatkaminen korttelin n:o 298 etelärantaan kaasulaitoksen laskuun, Salmisaaren sähköaseman tontin louhiminen ja vesialueen täyttämiseen liittyvä ruoppaaminen sekä muuntajan alustan rakentaminen Etelä-Suomen voima oy:n muuntaja-asemalle sähkölaitoksen laskuun,

lumenluonti satama-alueilla puhtaanapitolaitoksen laskuun sekä teurastamon raiteiden kunnossapito teurastamon laskuun. Korvauksina laitureille, silloille ja rautateille aiheutettujen vaurioiden korjaamisesta saatiin 43 771 mk. Helsingin makasiini oy:n laskuun suoritettiin ilmapommituksessa vaurioituneen nosturin korjaustöitä, Oy. Ford ab:n laskuun pilarien peruskaivamis-, perustamis- sekä pilarien ja peruspalkkien betonointitöitä, merivoimien esikunnan linnoitusosaston laskuun ruopattiin Isosaaren arkunpohjan ja laiturin edustaa, merivartiolaitoksen laskuun juntattiin ja korjattiin Kellosaaren laituria, Herttoniemen korttelin n:o 53 tehdasrakennuksella tehtiin Welroos & Co ab:n laskuun salaoja ajokorokkeen alle, Oy. Mercantile ab:n laskuun suoritettiin kortteliin n:o 268 johtavan rautatieraiteen korjaus Länsisatamassa, Oy. Kontino ab:n laskuun alennettiin Kulosaarenkatua korttelissa n:o 273 tonttien n:ot 13 ja 15 kohdalla, Helsingin kasarmihoitoalueen laskuun kuljetettiin rakennusjätteet ja kiilakivet proomulla Siltavuorenrannasta n:o 16, rakennustoimisto Eino Lehtinen oy:n laskuun tehtiin vesija viemärijohtojen kaivannot Kirvesmiehenkadun alueella Herttoniemessä ja Oy. Agrosin laskuun suoritettiin Lautatarhankadun rautatietasoylikäytävän uudestirakentaminen.

Satamarakennusosaston yleiskulut olivat 1 971 382 mk, josta sääntöpalkkaisten viranhaltijain palkkaukset olivat 1 733 142 mk, tilapäisen työvoiman palkkaukset 74 866 mk, valaistus 1 229 mk, vuokra 124 000 mk, siivous 2 705 mk, painatus ja sidonta 725 mk ja tarverahat 34 715 mk.

Työntekijäin nauttimat edut, tapaturmavakuutusmaksuja lukuunottamatta, nousivat rahassa arvioituna 4 933 769 mk:aan, jakaantuen seuraavasti: kesäloamat 978 399 mk, sairasapu 875 750 mk, hautausapu 29 353 mk, vapaapäiväpalkat 30 335 mk ja sotapalvelukseen kutsuttujen palkat 3 019 932 mk. Yleisten töiden lautakunnan käyttövaroista myönnettiin 450 mk kaatuneen työntekijän muiston kunnioittamiseksi.

Laskuun suoritettujen töiden yleiskulujen korvauksena laskutettiin 246 357 mk. Lauttasaaren sillan kustannuksista valtio maksoi 50 598 mk. Sekalaiset tulot olivat 88 806 mk.

Osaston kokonaismenot olivat 27 778 097 mk, josta viranhaltijain ja työnjohtajien palkkoja 3 828 790 mk, työntekijäin palkkoja 16 741 316 mk, laskuun teetettyjen töiden kustannuksia 143 390 mk, urakalla suoritettujen töiden kustannuksia 379 438 mk, varaston laskutuksia 3 533 777 mk, rakennustoimiston muiden osastojen laskutuksia 1 277 225 mk, kaupungin muiden laitosten laskutuksia 282 328 mk sekä muita laskutuksia 1 591 833 mk. Tuloja oli kaikkiaan 3 890 672 mk.

Katurakennusosaston henkilökunnan muodostivat katurakennuspäällikkö, apulaiskaturakennuspäällikkö, toimistoinsinööri, 7 vanhempaa insinööriä, 4 nuorempaa insinööriä, 3 apulaisinsinööriä, 3 ylimääräistä apulaisinsinööriä, 3 vaakitsijaa, 1 ylimääräinen vaakitsija, 5 piirtäjää, 2 kemistiä, 2 laboranttia, alikamreeri sekä 12 vakinaista ja 2 ylimääräistä toimistoapulaista.

Sotapalvelukseen kutsuttujen palkkojen maksamista y.m. ylimääräisiä töitä varten oli osaston palveluksessa lisäksi 2 ylimääräistä toimistoapulaista.

Yllä mainituista viroista oli vuoden vaihteessa avoinna 2 ylimääräisen apulaisinsinöörinvirkaa sekä 1 piirtäjän- ja 1 laborantinvirka.

Suoranaisestä työnjohdosta osaston työmailla huolehti 73 rakennusmestaria ja 5 apulaistyönjohtajaa sekä puhdistuslaitoksissa 9 konemestaria ja 2 koneenkäyttäjää.

Vakinaisissa töissä olleiden työntekijäin lukumäärä oli suurin, 1 622, tammikuun lopussa ja pienin joulukuun lopussa, 1 490. Varatöitä ei suoritettu.

Osaston insinööreistä oli 4 virkavapaana maanpuolustuksen yhteydessä olevan julkisen tehtävän suorittamista varten, 6 oli sotapalveluksessa ja 3 osallistui koko vuoden ajan ilmasuojelutehtäviin hoitaen kuitenkin sen ohessa katurakennusosaston tehtäviä. Vain 5 insinööriä suoritti vakinaisia tehtäviään.

Molemmat kemistit olivat koko vuoden sotapalveluksessa ja 1 toimistoapulainen on sodan alusta lähtien ollut ilmasuojelukeskukseen palveluksessa.

Rakennusmestareista ja työnjohtajista oli 8 virkavapaana maanpuolustuksen yhteydessä olevan julkisen tehtävän suorittamista varten, minkä lisäksi vuoden alussa kutsuttiin 3 ja vuoden lopussa 15 rakennusmestaria työpalvelukseen samaa tarkoitusta varten. Vuoden aikana oli 21 rakennusmestaria ja työnjohtajaa sotapalveluksessa ja 18 rakennusmestaria toimi ilmasuojelutehtävissä hoitaen samalla vakinaisia tehtäviään katurakennusosastolla.

Osaston työntekijöistä oli sotapalveluksessa suurin määrä helmikuun lopussa, 391, ja pienin määrä heinäkuussa ja elo—syyskuun vaihteessa, 377. Työpalveluksessa oli työntekijöitä eniten, 475, lokakuun alussa ja vähiten, 279, tammikuun lopussa. Katurakennusosaston töissä oli työntekijäin lukumäärä suurin, 951, tammikuun lopussa ja pienin, 660, joulukuun alussa.

Koska täten suuri osa nuorimmista työntekijöistä oli sota- tai työpalveluksessa, oli jäljelle jääneiden keski-ikä edelleen hyvin korkea, noin 51 vuotta. Jos jätetään huomioimatta ilmasuojelumuodostelmiin kuuluvat, joiden keski-ikä oli 45 vuotta, tuli työntekijäin keski-ikäsi 54 vuotta. Työpalvelukseen kutsuttujen työntekijäin keski-ikä oli 45 vuotta. Tämä on ollut omiaan alentamaan suurella määrällä osaston työtehoa, mihin on lisäksi vaikuttanut osaston töihin jääneiden työntekijäin sairaalloisuus. Näitä ei nimittäin sairauden vuoksi kutsuttu työpalvelukseen tai sitten heidät työpalveluksessa sairastuttuaan vapautettiin. Sairaustapauksia, tapaturman aiheuttamat poissaolot mukaanluettuina, oli keskimäärin 8.7 % työssä olleiden työntekijäin lukumäärästä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että sairaustapauksia oli v:n 1941 alkupuoliskolla 4.1 % ja sen loppupuoliskolla 5.2 %.

Tapaturmaprosentti kohosi hiukan edellisestä vuodesta, pysyen kuitenkin edelleen alhaisena. Tapaturmien kokonaismäärä oli 137.

Osastolle tuli kaikkiaan 552 kirjelmää ja osastolta lähti 630 kirjelmää. Tulleista kirjelmistä oli 230 yleisten töiden lautakunnalta tulleita, 49 kaupunginhallituksen lähettä, 3 maistraatin lähettä, 64 kirjelmää kaupungininsinööriltä tai rakennustoimiston muilta osastoilta, 96 kirjelmää kaupungin eri laitoksilta, 25 kirjelmää valtion virastoilta, 4 kirjelmää vierailta kunnilta ja 81 kirjelmää yksityisiltä liikkeiltä tai henkilöiltä.

Lähteneet kirjelmät jakautuivat taas seuraavasti: 139 lausuntoa tai esitystä yleisten töiden lautakunnalle, 134 kirjelmää kaupungininsinöörille tai rakennustoimiston muille osastoille, 107 lausuntoa ja kirjelmää kaupungin muille laitoksille, 5 kirjelmää vieraille kunnille, 44 lausuntoa ja kirjelmää valtion virastoille ja 201 kirjelmää tai lausuntoa yksityisille henkilöille tai liikkeille.

Saapuneita laskuja oli 3 004 ja lähetettyjä laskuja 363. Lisäksi vietiin kirjoihin 52 kpl päivätyölistojen viikkoyhdistelmiä ja 52 kpl tarveainevaraston laskuja sekä tehtiin kuukausittain laskut katurakennusosaston varastostaan ostamista tarveaineista. Sairasavustusten maksumääräyksiä oli 1 339, lopputilejä 360, vuosilomia 1 427, sotapalvelukseen kutsuttujen palkkoja 4 384, hautausavustuksia 25 ja muita ylimääräisiä maksuja 27. Tapaturmailmoituksia oli 137 ja eläkeselvityksiä 22.

Toimistossa laadittiin yhteensä 59 piirustusta, joista 18 käsitti erilaisia ilmasuojelujärjestelyjä. Muualta tulleita piirustuksia oli yhteensä 134. Tonttikarttoja varten tarvittavia viemäritietoja kaupungingeodeetille annettiin 15, ja kirjallisia viemärinkorkeusilmoituksia vesijohtolaitosta varten tehtiin 21.

Menoarvioon otettujen töiden piirustusten ja kustannusarvioiden lisäksi tehtiin useiden eri suojahuoneiden suunnitelmia ja erikoispiirustuksia sekä muita ilmasuojelujärjestelyjä.

Kadut ja yleiset paikat olivat kärsineet pahoja vaurioita sota-ajan ankarien pakkas- talvien ja puutteellisen kunnossapidon johdosta. Kertomusvuonnakin vaikeutti kunnossapitoa mitä suurimmassa määrin tierakennusaineiden ja työvoiman puute. Edellä mainitut seikat tulevat lähivuosina yhä suuremmassa määrin alentamaan katujen ja teiden kuntoa ja aiheuttamaan huomattavasti lisääntyneitä kunnossapitokustannuksia.

Katujen ja yleisten paikkojen korjauksia ja kunnossapitoa varten oli menoarvioon varattu 5 000 000 mk. Kustannukset olivat 4 912 477: 35 mk, jakautuen seuraavasti: Kadut ja yleiset paikat 2 764 611: 20 mk, josta kiveämiset 1 588 713: 40 mk, sepelöimiset 159 752: 85 mk, käytävät 567 866: 40 mk, tasoitukset ja painuneiden katujen korotukset 222 321: 35 mk sekä työnjohto ja sekalaiset menot 225 957: 20 mk; tiet 1 399 416: 10 mk; maantienjatkeiden kunnossapito 300 020: 70 mk; sopimuksiin perustuva yksityisten katuosuuksien kunnossapito Hämeentiellä 13 005: 55 mk; kaupungin katuosuuksien viereiset kaiteet 273 337: 55 mk; katukilpien uusiminen 8 304 mk; Mannerheimintien katukilvet ja talonumerot, mikä työ oli suurimmaksi osaksi suoritettu edellisenä vuonna, 13 911: 05 mk; sekä mittaus- ja tutkimustyöt 139 871: 10 mk. Säästö 87 522: 65 mk palautui kaupunginkassaan.

Kaupunginhallituksen päätöksen nojalla suoritettaviin liikennejärjestelyihin sekä katu- ja tiepäälysteiden uusimiseen oli menoarvioon varattu 3 000 mk. Aikaisemmilta vuosilta siirrettyjä varoja käytettiin tähän tarkoitukseen 425 630: 20 mk, josta liikennejärjestelyihin 630: 20 mk ja katupäälysteiden uusimiseen 425 000 mk.

Katurakennusosaston tielaboratorion toiminta oli laitoksen kemistin sotapalveluksessa olon vuoksi koko vuoden pysähdyksissä.

Katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaanapitokustannukset olivat 7 880 950 mk. Katuvalaistuksen kustannukset olivat kaasuvalaistuksesta 780 450: 50 mk ja sähkövalaistuksesta 2 464 942: 90 mk. Alhaiset kustannukset, varsinkin kaasuvalaistuksen osalta, johtuivat pimennyksestä. Yleisten vesipostien kustannukset olivat 190 836: 20 mk.

Menoarvioon sisältyvillä tai edellisestä vuodesta siirretyillä määrärahoilla suoritettiin m.m. seuraavat katu- ja tieuudistustyöt: Nokiankujan tasoitus 209 766: 60 mk:n, Pitäjänmäen teollisuusalueen katujen tasoitustyöt 3 110 987: 65 mk:n ja Herttoniemen läntisen asuntoalueen katujen tasoitustyöt 1 211 834: 20 mk:n kustannuksin. Varoja käytettiin yhteensä 4 532 588: 45 mk.

Yhteiset kustannukset katujen ja teiden kunnossapidosta, puhtaanapidosta, valaistuksesta sekä uudistuksista olivat 21 391 302: 30 mk.

Viemärien kunnossapito- ja korjauskustannuksiin oli menoarvioon varattu 1 740 250 mk. Kustannukset olivat 1 723 425: 05 mk jakautuen seuraavasti: viemäriverkoston kunnossapito ja korjaus 1 260 344: 05 mk, josta johdot 557 094: 65 mk, kaivot 467 227: 30 mk, ojat 85 502: 90 mk ja työnjohto ja sekalaiset menot 150 519: 20 mk; täydennystyöt 371 884: 60 mk; viemärien huuhteluvesi 10 946: 40 mk; sekä putkivalimon vuokra 80 250 mk.

Puhdistuslaitosten kustannukset olivat yhteensä 2 979 592: 15 mk. Tähän eivät sisälly koneenkäyttäjien palkat, sillä mainitut virat vakinaistettiin vuoden alusta. Kustannukset jakautuivat seuraavasti: Kyläsaaren ja Rajasaaren puhdistuslaitosten tonttien vuokrat 44 760 mk, Alppilan puhdistuslaitos 54 877: 95 mk, Savilan pumppuasema 379 828: 25 mk, Nikkilän sairaalan puhdistuslaitos, 64 161: 60 mk, Rajasaaren puhdistuslaitos 1 184 069: 30 mk ja Kyläsaaren puhdistuslaitos 1 251 895: 05 mk.

Tulot kaasun ja lietteen myynnistä Kyläsaaren ja Rajasaaren puhdistuslaitoksista olivat yhteensä 1 015 790: 30 mk ja tuloarviossa oli vastaava määrä 1 500 000 mk. Tulojen muodostuminen arvioitua pienemmiksi johtui siitä, että autojen käyttövoimaksi tarkoitettu kaasun myynti pääsi hankintojen myöhästymisen vuoksi alkamaan vasta maaliskuussa ja saavutti täyden laajuutensa vasta keskipäivällä. Lietteen myynti oli kuljetusvaikeuksien vuoksi hyvin vähäistä.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli hyvä. Puhdistuslaitoksen kemistin sotapalveluksessa olon vuoksi määrättiin ainoastaan mekaaninen puhdistusteho. Se oli saostuskaivoista ulosvirtaavassa vedessä keskimäärin 92 % saostuvista aineista.

Nikkilän sairaalan puhdistuslaitoksen puhdistusteho oli samoin hyvä. Sielläkin määrättiin ainoastaan mekaaninen puhdistusteho, joka saostuskaivoista ulosvirtaavassa vedessä oli keskimäärin 98 %.

Savilan pumppuasemalta pumpattiin vuoden aikana Rajasaaren puhdistuslaitokseen 3 077 010 m³ viemäriverettä ja Töölönlahteen sadevesisäiliön kautta 142 410 m³ eli yhteensä 3 219 420 m³. Sähkövirran kokonaiskulutus laitoksessa oli 298 946 kWh. Hiekanerottimesta poistettiin 54 m³ hiekkaa ja välpistä 68 m³ välpäätteitä.

Rajasaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 4 931 600 m³ viemäriverettä, mistä määrästä 1 854 590 m³ tuli laitokseen gravitatiojohdoissa ja pumpattiin Rajasaarella, kun taas loput pumpattiin suoraan Savilasta. Saostuvien aineiden määrä oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 4.67 cm³ litraa kohden 2 tunnissa ja sesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.81 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Mekaaninen puhdistusteho oli siis n. 93 %. Mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan oli mekaaninen puhdistusteho keskimäärin n. 20 %.

Biologisesti puhdistettiin laitoksessa kaikkiaan 2 678 340 m³ viemäriverettä. Biologinen kokonaispuhdistusteho, mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan, oli keskimäärin 94 %. Paras kokonaispuhdistusteho vuoden aikana 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna oli 99.8 % ja paras puhdistustulos 1 mg litraa kohden 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mu-

kaan puhdistetussa vedessä. Puhdistetun veden 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus oli keskimäärin 12 mg litraa kohden.

Laitoksen kaasutuotanto oli vuoden aikana 209 789 m³. Tästä toimitettiin kaasulaitokselle 53 226 m³, autojen käyttökaasuksi 107 175 m³ ja loput käytettiin laitoksen lämmitykseen ja laboratorion tarpeisiin. Laitoksen lämmitykseen käytettiin lisäksi 47 tonnia koksia ja 984 syltä halkoja. Voiteluöljyä käytettiin 285 kg. Laitoksen vedenkulutus oli 5 833 m³. Moottorien tilapäiseen käyttöön käytettiin 86 kg naftaa. Laitoksessa käytettiin sähkövirtaa 476 549 kWh, joka saatiin kaupungin sähkölaitokselta. Lietelavoille johdettiin 13 231 m³ lietettä. Sen kuivuessa tilavuus supistui 5 511 m³:iin, mikä määrä 44 m³ myytyä erää lukuunottamatta ajettiin Taivallahden eri istutusalueille ja osaksi käytettiin täytemaaksi. Hiekanerottimesta poistettiin 51 m³ hiekkaa ja välpistä 91 m³ välppäjätteitä. Kokonaiskäyttökustannukset, korot ja kuoletukset poisluettuina, mutta laborantin ja konemestarien palkat sekä gravitatiojohtoa myöten tulevan viemäri-veden pumppauskustannukset mukaanluettuina, olivat 20 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden, vastaten 13:25 mk laitoksen toimintapiirissä asuvaa henkilöä kohden vuodessa, koko henkilöluvun ollessa 75 000.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin kertomusvuoden aikana 3 002 766 m³ viemäriettä, josta 1 585 892 m³ biologisesti ja loput vain mekaanisesti. Biologinen kokonaispuhdistusteho, 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna, oli keskimäärin 97 %. Mekaaninen puhdistusteho, 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna oli n. 46 %. Saostuvia aineita oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 9.7 cm³ litraa kohden 2 tunnissa ja mekaanisesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.53 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Saostuviin aineisiin nähden oli mekaaninen puhdistusteho keskimäärin 95 %. Vuoden paras biologinen puhdistusteho oli 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan 99.8 % ja paras puhdistustulos 1 mg litraa kohden puhdistetussa vedessä. Keskimäärin oli 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus puhdistetussa vedessä 7.9 mg litraa kohden.

Laitoksen kaasutuotanto oli vuoden aikana 199 868 m³ metaanikaasua. Tästä määrästä myytiin 134 140 m³ autojen käyttöaineeksi ja 65 728 m³ kaupungin kaasulaitokselle. Lietelavoille johdettiin 3 436 m³ lietettä, ja lavoilta ajettiin pois 1 269 m³. Tästä myytiin 404 m³, ja ajettiin kaupungin omia istutuksia varten 865 m³. Hiekanerottimesta poistettiin 36 m³ hiekkaa ja välpistä 34 m³ välppäjätteitä. Laitoksen voimankulutus oli kaikkiaan 581 257 kWh, josta 550 kWh saatiin moottoreista ja loput kaupungin sähkölaitokselta. Laitoksen kokonaiskäyttökustannukset, viemäri-veden pumppaus, laborantin, konemestarien ja koko vuoden sotapalveluksessa olleen kemistin palkat mukaanluettuina, mutta korot ja kuoletus poisluettuina, olivat 36 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden, vastaten 16:10 mk laitoksen toimintapiirissä asuvaa henkilöä kohden vuodessa, koko henkilöluvun ollessa 67 000. Tällöin on teollisuuslaitosten likavesimäärä myös jaettu henkilömäärällä.

Sodan johdosta ei puhdistuslaitosten viemäroimisalueiden asukaslukua voitu tarkasti arvioida, samoin kuin ei myöskään tuleva vesimäärä eivätkä vuositulokset ole joka suhteessa verrattavissa aikaisempien vuosien tuloksiin.

Vuoden aikana suoritetuista menoarvioon sisältyvistä viemäritöistä mainittakoon seuraavat, kustannusten ollessa alla mainitut: Nokiankujan viemäri, 104 550: 80 mk; Pitäjänmäen teollisuusalueen viemärityöt, osittain edellisestä vuodesta siirtyneillä varoilla, 1 950 636: 90 mk; sekä Herttoniemen läntisen asuntoalueen viemärit, 2 968 137: 10 mk. Erilaisia välttämättömiä viemäriverkoston täydennys- ja uusimistöitä suoritettiin eri osissa kaupunkia 2 590 730: 65 mk:n kustannuksin. Kustannukset vuoden aikana suoritetuista menoarvioon sisältyneistä uusista viemäreistä ja viemäreiden uusimisista olivat 7 614 055: 45 mk ja viemäriverkoston korjauksesta ja kunnossapidosta sekä pienemistä täydennystöistä ja puhdistuslaitosten käytöstä ja hoidosta yhteensä 4 578 007: 20¹⁾ mk. Puhdistuslaitosten ja putkivalimon vuokrat olivat 125 010¹⁾ mk, joten viemäreiden ja puhdistuslaitosten kokonaiskustannukset olivat yhteensä 12 317 072: 65 mk.

Putkivalimossa, jossa työt suuren osan vuodesta olivat keskeytyksissä, valmistettiin kaikkiaan 1 954 betonista uurreputkea halkaisijan vaihdella 60—130 cm sekä lisäksi 5 sadevesikaivoa.

¹⁾ Vert. tämän kert. II osan s. 229.

Urheilukenttien korjaus- ja kunnossapitotyöt supistettiin mahdollisimman vähäisiksi. Koska kuitenkin kilpailuja jatkuvasti pidettiin ja koulutkin tarvitsivat urheilukenttiä, eivät niukat määrärahat riittäneet kenttien säilyttämiseen entisessä kunnossa. Kustannukset olivat yhteensä 1 515 806: 80 mk, jakautuen seuraavasti: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen, Käpylän, Väinämöisenkadun, Kaisaniemen, Annalan ja Kangasalan tien urheilukenttien kunnossapito 382 666: 50 mk, Töölön pallokenttien kunnossapito 190 232: 15 mk, Käpylän raviradan urheilukentän ja pallokenttien kunnossapito 86 213: 15 mk, velodromin radan ja kentän kunnossapito 55 137: 60 mk, maratonradan kunnossapito 4 932 mk, Herttoniemen hiihtomäen kunnossapito 24 918: 35 mk, hiihtomäkien rakentaminen ja kunnossapito 60 008: 25 mk, kelkkamäkien rakentaminen ja kunnossapito 190 227: 55 mk, Kaisaniemen verkkopallokenttien kunnossapito 24 818: 60 mk, luisturatojen kuntoonpano ja kunnossapito 417 120: 60 mk, Mustikkamaan juhla-kentän kunnossapito 7 874: 40 mk, pesäpallokenttien kunnossapito 11 891: 55 mk, Laakson ja Ruskeasuon ratsastusratojen sekä ratsastustesteiden kunnossapito 34 576 mk, kenttien kasteluun ja kahlaamoon käytetty vesi maksoi 25 190: 10 mk.

Uudistöitä varten ei menoarviossa ollut lainkaan määrärahoja.

Edellisestä vuodesta siirretyillä varoilla suoritettiin m.m. seuraavat työt alla mainituin kustannuksin: Kaivokadun leventäminen Mannerheimintien ja Asema-aukion välillä 310 000 mk:n kustannuksin; kokoojajohto Hakaniementorin 1:n ja Näkinkujan välillä rakennettiin valmiiksi kustannusten ollessa 234 273 mk; Kuortaneenkatu tasoitettiin korttelin n:o 691 kohdalla 418 683: 40 mk:n ja viemäri rakennettiin samaan katuun 96 854: 95 mk:n kustannuksin; Mäntytie tasoitettiin 341 827: 30 mk:n ja viemäri rakennettiin samaan katuun 82 241: 50 mk:n kustannuksin; Marttilan omakotialueen katujen tasoitus-työt maksoivat 448 420: 65 mk; viemäritunnelit rakennettiin Tilkasta ja Nordenskiöldin-kadulta Läntiselle rantatielle 8 582 290: 80 mk:n kustannuksin; Erottajan väestönsuojan ja maanalaisen mukavuuslaitoksen rakennustyöt suoritettiin loppuun 1 369 442: 15 mk:n, Senaatintorin yleisen väestönsuojan rakennustyöt 628 474: 90 mk:n sekä rakennustoimiston konepajan väestönsuojan rakennustyöt 80 289: 25 mk:n kustannuksin.

Yllä mainittuihin väestönsuojiin käytettiin siis v:n 1943 aikana 2 078 206: 30 mk.

Siirretyillä määrärahoilla suoritettujen töiden kustannukset olivat yhteensä 13 371 268: 15 mk. Kohonneiden työpalkkojen sekä tarveainehintojen ja erinäisten lisätöiden johdosta myönnettiin lisämäärärahoja yhteensä 3 152 534: 90 mk.

Käyttövaroista myönnettyillä määrärahoilla suoritetuista töistä mainittakoon seuraavat: lohko- ja lohkokoryhmäsuojiin käytettiin 672 371: 35 mk; Vallilan väestönsuoja rakennettiin valmiiksi 1 333 379: 25 mk:n kustannuksin; Meilahden viemäritunnelien aukoihin rakennettiin portaat väestönsuojatarkoituksia varten 289 950: 20 mk:n sekä rakennustoimiston konepajan suojaan samoin portaat yleisöä varten 89 442: 60 mk:n kustannuksin. Lisäksi suoritettiin sekalaisia väestönsuojelutöitä, raivauksia y.m., joiden kustannukset olivat yhteensä 696 159: 35 mk.

Käyttövaroista myönnettyillä määrärahoilla suoritettujen töiden kustannukset olivat yhteensä 3 300 522: 80 mk.

Paitsi edellä mainittuja menoarvioon sisältyvillä tai myöhemmin myönnettyillä määrärahoilla tehtyjä töitä suoritettiin myös tilauksesta töitä kaupungin muille laitoksille, Puhelinyhdistykselle, yksityisille talonmistajille sekä valtion virastoille. Näiden tilaustöiden kustannukset olivat yhteensä 10 758 130: 90 mk.

Katurakennusosaston suorittamien töiden kustannukset olivat menoarvioon sisältyviä palkkoja lukuunottamatta yhteensä 72 062 345: 40 mk.

Tarveaineiden puute, sota- ja työpalveluskutsunnat sekä muut sodan aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet vaikeuttivat huomattavasti osaston työskentelyä. Varsinkin korkeamman teknillisen koulutuksen saaneen henkilökunnan puute vaikeutti töiden suunnittelua ja työpiirustusten laatimista samoin kuin myös työnjohtoa.

Talorakennusosasto. Talorakennusosaston henkilökunnan muodostivat kaupungin-arkkitehti, apulaiskaupunginarkkitehti, lämpöteknikko, toimistoarkkitehti, 4 vanhempaa arkkitehtiä, apulaisarkkitehti, 2 piirtäjää, alikamreeri sekä 5 toimistoapulaista. Sitä paitsi oli osaston palveluksessa koko vuoden ajan 3 ylimääräistä arkkitehtiä, jotka palkattiin työmäärärahoista. Työnjohdosta osaston työmailla huolehti 19 rakennusmestaria. Sotapalvelus- ja työvelvollisuuskutsunnat vaikeuttivat kertomusvuonnakin

osaston toimintaa. Toimistohenkilökunnasta oli 2 arkkitehtiä sotapalveluksessa yhteensä 730 päivää ja 6 rakennusmestaria yhteensä 2 185 päivää.

Poikkeuksellisten olojen johdosta oli työ parilla suureholla työmaalla keskeytyksissä kuten edellisenäkin vuonna, ja uusia töitä pantiin alulle vain rajoitetussa määrässä. Tästä johtuen saatiin työt toimistossa henkilökunnan vähentymisestä huolimatta suoritetuiksi ilman tuntuvampaa haittaa. Eniten joutuivat kärsimään sodanjälkeistä rakennustoimintaa koskevat selvittely- ja suunnittelutyöt.

Työntekijäin lukumäärä vaihteli, ollen 173 tammikuun ensimmäisellä viikolla ja 160 joulukuun viimeisellä viikolla sekä suurin helmikuun 12 p:n ja 18 p:n välisenä aikana eli 175. Työntekijäin keskimääräinen luku viikkoa kohden oli vuoden aikana 154, edellisenä vuonna 178.

Kaupungin omistamien rakennusten korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa eri momenteilla varattuna yhteensä 6 544 535 mk:n suuruinen määräraha, johon lisättiin 97 157: 05 mk työntekijäin palkkojen korottamista varten. Käytettävänä oleva määräraha nousi siten 6 641 692: 05 mk:aan. Korjaus- ja kunnossapitokustannukset olivat 5 905 486: 20 mk. Säästö, 736 205: 85 mk, palautettiin kaupunginkassaan.

Uudis- ja muutosrakennustöitä varten oli menoarviossa eri tileillä yhteensä 6 375 720 mk:n suuruinen määräraha. Määrärahaan lisättiin 87 000 mk työntekijäin palkkojen korottamiseen varattua määrärahaa sekä 69 569: 15 mk, joka on otettu huomioon v:n 1944 menoarviossa. Käytettävissä olevat varat nousivat siis 6 532 289: 15 mk:aan kustannusten ollessa 6 502 979: 05 mk. Erinäisiä muutos- ja korjaustöitä kulkutautisairaalassa niminen määräraha ylitettiin 114 574: 25 mk:lla sekä Keskusperunavarasto Herttoniemeen niminen määräraha 69 569: 15 mk:lla, mikä määrä kuten sanottu, on otettu huomioon v:n 1944 menoarviossa. Suorittamatta jääneitä töitä varten siirrettiin 55 505 mk v:een 1944.

V:sta 1942 siirrettiin lisäksi määrärahoja yhteensä 47 958 194: 20 mk, johon lisättiin 261 998: 10 mk työntekijäin palkkojen korottamista varten varattua määrärahaa, 743 558: 05 mk hyvityksenä toisille työmaille siirretyistä rakennustarvikkeista sekä 54 634: 65 mk, joka on otettu huomioon v:n 1944 menoarviossa. Käytettävissä oleva määräraha nousi siis 49 018 385 mk:aan. Suoritettujen töiden kustannukset olivat 2 877 999: 70 mk. V:een 1944 siirrettiin 46 140 385: 30 mk:n suuruista säästöä 46 100 489: 85 mk ja jäännös 39 895: 45 mk palautettiin säästönä kaupunginkassaan.

Vuoden aikana suoritettiin vielä töitä, joita varten määräraha oli etukäteen myönnetty v:n 1944 talousarviosta, osaksi kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen käyttövaroilla, yhteensä 5 994 706: 35 mk:n kustannuksin. Näitä töitä varten käytettävissä oleva määräraha nousi 6 288 543: 55 mk:aan ja säästö, 293 837: 20 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Paitsi edellä mainittuja töitä suoritettiin töitä laskua vastaan yhteensä 3 072 641: 25 mk:lla, josta toimistolle kertyi voittoa 144 436: 70 mk.

Talorakennusosaston v. 1943 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 19 798 129: 45 mk:aan, v. 1942 22 380 260: 70 mk:aan.

Säästöä siirrettiin 46 155 994: 85 mk v:een 1944 ja jäännös 1 188 180: 30 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Seuraavat suurehkot uudisrakennustyöt suoritettiin loppuun vuoden kuluessa: Herttoniemen keskuserunavarastoa varten oli talousarvioon merkitty 4 592 000 mk, kustannukset olivat 4 661 569: 15 mk, ylittäen siten käytettävissä olevan määrärahan 69 569: 15 mk:lla; kalan tukkumyyntipaikan järjestämiseksi Suurelle Verkkosaarelle oli varattu 3 768 000 mk, johon v. 1942 lisättiin 200 000 mk ja v. 1943 261 998: 10 mk työntekijäin palkkojen korottamista varten myönnetystä määrärahaa; käytettävissä oleva määräraha oli siis 4 229 998: 10 mk, johon määrään myös lopulliset kustannukset nousivat.

Talorakennusosastolla käsiteltiin 590 diaariin vietyä asiaa; näistä annettiin lausuntoja osaksi yleisten töiden lautakunnalle, osaksi kaupunginhallitukselle ja muille kunnallisille laitoksille. Sen lisäksi laadittiin uudis- ja muutosrakennuspiirustuksia, joista mainittakoon piirustusehdotukset lapsirikkaiden perheiden asuintaloja varten, niistä uudet, muutuneiden olosuhteiden vaatimat vaihtoehtotukset m.m. kortteleita n:ot 859 b ja 888 varten; koottavia asuintaloja varten Kumpulaan asemakaavoineen, uutta röntgenosastoa y.m. varten kulkutautisairaalaan, muutostöitä varten Helsinginkadun 24:ssä sijaitsevassa kiinteistössä, sähkölaitoksen Mariankadun 22:ssa olevan ala-aseman laajentamista ja

Meilahden ala-aseman uudisrakennusta varten, ulkoilmakahvilaa varten Miramarin alueelle, suojahuoneita varten useihin kiinteistöihin, teurastamon uusia kellareita varten, valmistavan poikain ammattikoulutalon muutostöitä varten, Töölön kansakoulutalon uudestirakentamista varten, Marian sairaalan muutostöitä varten, Meilahteen ja Toukolaan rakennettavia lastentarhoja varten, Ryttylän koulukodin ja Tervälammen työlaitoksen kasvihuoneita varten, Stansvikin kartanon muutostöitä varten ja Pohj. Esplanadinkadun 15:ssä sijaitsevan kiinteistön uudestirakentamista varten. Suunnittelutöiltä säästynyt aika käytettiin useiden, nykyhetkellä vähemmän tärkeiden rakennuskysymysten ratkaisuun ja selvittelyyn sodanjälkeistä rakennustoimintaa silmälläpitäen. Niistä mainittakoon: suomenkielisen työväenopiston lisärakennus, kulkutautipaviljongin henkilökunnan uusi asuinrakennus ja tarkkailupaviljongin laajentaminen, Tehtaan­kadun kansakoulun uudestirakentaminen, Tervälammen työlaitoksen rakennukset, kortteliin n:o 301 b rakennettava virastotalo, uusi poikain ammattikoulu Vallilaan sekä poliisitalo. Pää- ja työpiirustuksia laadittiin vuoden aikana rakenteilla olleita rakennuksia varten, kuten teurastamon kellareita, kalan tukkumyyntipaikan rakennuksia, valmistavan poikain ammattikoulutaloa, Mariankadun taloa n:o 22, Erottajan maanalaista mukavuuslaitosta y.m. varten. Useita kaupungin kiinteistöjä varten, joiden arkistopiirustukset puuttuivat, laadittiin piirustukset tai täydennettiin entisiä arkistopiirustuksia.

Kustannukset työntekijäin kesälomista nousivat 490 345: 95 mk:aan, edellisenä vuonna 456 642: 45 mk:aan. Kustannukset sairasavustuksista nousivat 271 719: 75 mk:aan, edellisenä vuonna 440 144: 15 mk:aan. Hautausavustuksina maksettiin 9 780 mk, edellisenä vuonna 5 040 mk. Kustannukset itsenäisyyspäivän viettämisestä nousivat 19 232: 15 mk:aan, edellisenä vuonna 779: 45 mk:aan. Kustannukset sotapalvelukseen kutsuttujen palkkauksesta nousivat 1 828 859 mk:aan, edellisenä vuonna 1 726 857: 90 mk:aan.

Kustannukset sääntöpalkkaisten viranhaltijain, arkkitehtien, lämpötekniikon, piirtäjien, alikamreerin ja toimistoapulaisten palkkaamisesta nousivat yhteensä 1 454 069 mk:aan ja tilapäisen työvoiman, vahtimestarinapulaisten ja siivoojan, yhteensä 49 804: 25 mk:aan. Ylimääräisten arkkitehtien sekä rakennusmestarien palkat suoritettiin työ­määrärahoista.

Lämpötekniikon käyttövalvontaan kuuluvien kattilalaitosten ja varsinaisten kattilain lukumäärä lisääntyi kertomusvuoden aikana yhdellä laitoksella, jossa oli yksi lämminvesikattila. Kattiloita oli kaikkiaan 214 ja niiden tulipinta yhteensä 4 735 m². Kattilat jakaantuivat laatunsa puolesta seuraavasti:

	Luku	Tulipinta, m ² ,	
		yh­teensä	keskimäärin kattilaa kohden
<i>Höyrykattilat</i>			
Korkeapainekattilat, työpaine > 0.5 kg/cm ²	18	1 253	69.6
Matalapainekattilat, työpaine < 0.5 kg/cm ²	84	1 641	19.5
<i>Yhteensä</i>	102	2 894	28.4
<i>Lämminvesikattilat</i>	112	1 841	16.4
<i>Kaikkiaan</i>	214	4 735	22.1

Laitosten kunnossapitoa ja korjausta varten oli kertomusvuonna käytettävissä kaksi määrärahaa, suuruudeltaan 547 200 mk ja 104 000 mk, joista jäi säästöä 702: 75 mk. Lisäksi oli eri tileillä käytettävissä erinäisiä määrärahoja uudis- ja muutostöitä varten, joista talorakennusosaston kertomuksessa on annettu tarkemmat tiedot.

Kertomusvuoden aikana suoritetuista tärkeimmistä töistä mainittakoon kulkutauti­sairaan syöttöveden esilämmittimen sekä Vallilan suojahuoneen ja Erottajan mukavuuslaitoksen asennustöiden valvonta ja lopputarkastus. Edellisten lisäksi suoritettiin useita alustavia suunnitelmia ja kustannuslaskelmia.

Polttoainekulutus keskuslämmityslaitoksissa oli 57 483 m³ halkoja, 461.2 tonnia kivihiiltä ja 3 070 tonnia koksia eli yhteensä 11 944.3 tonnia koksiksi redusoituna, mikä määrä on 2 772.2 tonnia eli 18.8 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Tähän edulliseen tulokseen on pääasiassa vaikuttanut se, että on yleensä tyydytty entistä alhaisempaan

huonelämpötilaan, sekä myös osaltaan, kuluneen vuoden ulkoilman keskilämpö, joka lämmityskautena oli hiukan korkeampi kuin edellisenä vuonna.

Puisto-osasto. Puisto-osaston henkilökuntaan kuuluivat apulaiskaupunginpuutarhuri, joka koko kertomusvuoden hoiti kaupunginpuutarhurin tehtäviä, 1 toimistoapulainen, 1 ylimääräinen toimistoapulainen sekä vuoden alusta vakinaistetut 1 työnjohtajien esimies (sotapalveluksessa koko vuoden), 1 kasvihuonepuutarhuri, 1 taimistopuutarhuri (sotapalveluksessa koko vuoden) ja 1 talonmies.

Kaupungin puistoista ja istutuksista v. 1935 tehtyä piirijakoa siihen myöhemmin tehtyine lisäyksineen, noudatettiin edelleen. Piirejä oli 7 ja kussakin niistä oli puutarhuri työnjohtajana. Näistä oli kuitenkin kertomusvuonna 4 puutarhuria sotapalveluksessa joko osan vuotta tahi koko vuoden. Puutarhaharjoittelijoita oli vuoden kuluessa 16, joista 6 oli koko vuoden ja 1 osan vuotta sotapalveluksessa. Harjoittelukuukausia oli heillä yhteensä 49 kuukautta. Puistovahteja oli keväällä 18, joista kesän kuluessa muutamia erosi.

Työssä olleiden työntekijäin lukumäärä oli suurimmillaan toukokuun ensimmäisellä viikolla, 211, ja pienimmillään helmikuun toisella viikolla, 35. Edellisen vuoden vastaavat luvut olivat 268 ja 35. Työntekijäin keskimääräinen viikoittainen luku oli 104.9, edellisenä vuonna 121.5.

Työntekijäin tekemien työtuntien lukumäärä oli kertomusvuonna 240 460.5 tuntia eli 37 007.5 tuntia ja 13.3 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Työtunneista tekivät miehet 41.51 %, naiset 52.11 % ja ajurit 6.38 %.

Pakkaset jäivät kertomusvuonna lyhytaikaisiksi ja lämpötila oli alimmillaan -27°C , tammikuun 25 p:nä. Helmikuusta lähtien lämpötila pysytteli normaalia korkeammalla vuoden loppuun asti. Lumipeite hävisi jo maaliskuussa ja jäät lähtivät Töölönlahdesta jo huhtikuun 6 p:nä, edellisenä vuonna vapunpäivänä. Halla vikuutti kukkien lehtiä vasta lokakuun 6 p:nä, joten kukkaryhmät säilyivät peittämättä koko syksyn. Sademäärä oli joulukuuta lukuunottamatta joka kuukautena runsaampi kuin edellisenä vuonna. Koko vuoden sademäärä oli 882 mm eli runsaampi kuin kahden edellisen vuoden sademäärä yhteensä. V:n 1942 sademäärä oli 402.4 mm ja v:n 1941 305.4 mm.

Talven aikana suoritetuista töistä mainittakoon lavaikkunoiden, työkalujen ja paperikorien kunnostaminen, lasten hiekkalaatikkojen korjaaminen ja maalaaminen sekä uusien hiekk-, roska- ja kantolaatikkojen teko. Puiden leikkaamista ja kuivien puiden kaatamista suoritettiin etupäässä talvityönä. Lisäksi kuului talvitöihin teiden aukipito kaupunginpuutarhan alueella, Läntisellä hautausmaalla osaston hoidossa olevien hautakumpujen ja Vanhan kirkon puiston sankarihautojen puhtaanapito lumisateitten jälkeen sekä kasvihuoneissa talvehtivien kasvien hoito, joka viimeksi mainittu vaati 5—6 henkilön työn.

Kevätyöt käsittivät kasvihuoneissa puistojen kukkaryhmiin tarvittavien taimien monistamisen, johon kuului siementen kylväminen, pistokkaiden leikkaaminen, juurruttaminen ja ruukkuihin istuttaminen sekä ruukuissa talvehtineiden kasvien uudesti-istutus, taimilavojen laskeminen ja taimien siirtäminen lavoihin ja hoitaminen lavoissa. Kun maa oli sulanut alkoi puistojen ja istutusten puhdistaminen niihin myöhäissyksystä lähtien kertyneistä roskista sekä nurmikenttien kunnostaminen. Ruohonsiementä kylvettiin tuskien 5 % rauhanaikaisesta määrästä.

Myöhempiin tehtäviin kuului nurmikenttien niittäminen, pensasaitojen leikkaaminen, puiden tukeminen, kukkaryhmien istuttaminen ja hoito sekä puistokäytävien osittainen hiekoittaminen ja kunnossapito. Eniten naistyövoimaa sitova koko kesän ja syksyn kestävä työ oli puistojen ja hiekkakenttien puhtaanapito varisseista lehdistä, paperiroskista y.m. Syystöihin kuului vielä puiden, pensaiden ja perennain täydennysistutukset sekä taimilavatarhan tyhjentäminen kasveista ja lantapohjasta.

Putkilavoista pantiin keskiryhmä lämpenemään maaliskuun 9 p:nä, toinen ryhmä maaliskuun 29 p:nä ja kolmas huhtikuun 17 p:nä. Lantalavojen laskeminen alkoi maaliskuun 16 p:nä ja päättyi toukokuun 13 p:nä. Käytössä oli kesän kuluessa 425 ikkunaa lantalavoja, 171 ikkunaa putkilavoja ja kylmiä lavoja 150 ikkunaa. Talin taimistossa oli lisäksi 262 ikkunanalaa käsittävä lavatarha.

Puistojen kevätpuhdistus alkoi varsinaisesti huhtikuun 9 p:nä, joskin puhdistusta oli jo sitä ennen vähän aloitettu kuivimmilla paikoilla. Samanaikaisesti siirrettiin puistoihin penkkejä, paperikoreja ja hiekkalaatikoita. Siirtäminen suoritettiin pääasiallisesti hevosajoneuvoilla.

Puistoissa oli kesällä 1 740 penkkiä ja 60 kiintonaista istuinta, joten istumatilaa oli yhteensä 9 500 henkilölle. Eri väestönsuojissa oli lainassa 266 penkkiä. Lasten hiekkalautikoita oli eri hiekkakentillä 106. Lasten keinut, joita oli 30 kpl, asetettiin paikoilleen huhtikuun lopussa, jolloin myös keinoja hoitavat puistovahdit järjestettiin piireihinsä; piirejä oli edelleen 14.

Kukkaryhmissä ei ollut lainkaan kukkasipuleita vaan niiden asemasta oli useissa ryhmissä keväällä ensimmäisinä kukkina orvokkeja, lemmikkejä ja belliksiä. Kesäkukkia ja niihin verrattavia taimia istutettiin ryhmiin yhteensä 32 859 kpl, edellisenä vuonna 31 997 kpl. Monivuotisia kukantaimia istutettiin paikkaukseksi neljään kohtaan yhteensä 914 kpl, edellisenä vuonna 1 880 kpl. Koristepuita ja -pensaita istutettiin 19 paikkaan yhteensä 535 kpl, edellisenä vuonna 1 205 kpl. Edellä mainittujen istutettujen kasvien hinta arvioitiin 148 024: 50 mk:ksi. Puiden ja pensaiden paikkausistutus, joka käsitti vain murto-osan tarpeellisesta istutustyöstä, jäi työvoiman ja kuljetusneuvojen puutteesta vähiin kuten monet muutkin tarpeelliset kunnostamistyöt.

Puistojen heinän annettiin kasvaa pitemmäksi, eräissä suurissa puistoissa täyteen mitaansa, ennen niittämistä. Ainoastaan muutamat kuvapatsaiden ääriset nurmikot niitettiin ruohonleikkuukoneella, muut kaikki viikatteella tai niittokoneella. Runsaan kosteuden johdosta oli ruohonkasvu hyvä. Kaikki niitetty heinä ja ruoho myytiin kaupunkilaisille.

Perunan y.m. viljelemistä varten vuokrattiin yhden ja kahden aarin palstoja yli 20 eri puistosta yhteensä 520 aaria.

Jatkuvan poikkeuksellisen ajan johdosta viljeltiin vihanneksia kaupunginpuutarhassa, jossa kukkaviljelysten vähennyttyä oli joutilasta tilaa. Kasvihuoneessa n:o 8 kasvatettiin tomaatteja, retiisejä ja persiljaa. Lämpölavoissa oli 30 ikkunanalaa lavakurkkua ja salaattia. Avomaalla kasvatettiin perunaa, kaalia, lanttua, purjoa ja tomaattia.

Istutuksiin kohdistuneet vahingonteot ja näpistelyt lisääntyivät edellisestä vuodesta lähes kaksinkertaisesti ja todettiin niitä ainakin 317 tapausta. Autot aiheuttivat istutuksille vahinkoa 49 tapauksessa.

Maaliskuun 21 p:nä sattuneessa ilmahyökkäyksessä putosi pommi Lönnrothinpuistikoon aiheuttaen vähäisiä vaurioita.

Marraskuun 17 p:nä vallinneen myrskyn aikana kaatui puistoista 684 erilaista puuta.

Kasvien tuholaisten torjuntaa voitiin myrkkyaineiden puutteessa suorittaa ainoastaan kasvihuoneissa ja niissäkin vähäisessä määrin.

Talvipuutarha oli ilmapommitusvaurioiden korjaamisen johdosta suljettuna helmikuun loppuun asti sekä täydentävien korjausten takia uudelleen elokuun 9 p:stä marraskuun 13 p:ään. Kävijöitä oli talvipuutarhassa huomattavasti vähemmän kuin ennen. Kertomusvuonna tuli kuluneeksi 50 vuotta talvipuutarhan rakentamisesta ja avaamisesta lokakuun 1 p:nä 1893.

Runebergin ja Lönnrothin patsaiden tavanmukaisesta koristelusta luovuttiin sota-ajan takia ja tyydyttiin vain käytävien aukaisemiseen. Snellmanin patsaalla oli sitävastoin ruukkuhortensioita toukokuun 12 p:n johdosta. Sankaripatsaille Vanhan kirkon puistoon ei pystytetty joulukuusta.

Vedenkulutus oli vesilaskujen mukaan 21 797 m³. Tästä vesimäärästä kulutti Kaisaniemen lanimikon suihku 6 997 m³, Esplanaadikappelin suihku 1 711 m³ ja Messuhallin takana oleva suihkuallas 624 m³.

Rakennustoimiston konepajassa korjautettiin ja maalautettiin 244 puistopenkkiä. Uusia puistopenkkejä, maalattuina vain pohjavärillä, teetettiin 80 kpl. Penkkimäärä nousi kalustoluettelon mukaan 2 573 kappaleeseen.

Varsinaisiin menoihin kuuluvia puistomäärärahoja oli 4 687 702 mk ja uudistysmäärärahoja 215 000 mk, yhteensä 4 902 702 mk, mikä on 0,47 % kaupungin talousarvion loppusummasta. Kaupungin kokonaismenot olivat v:n 1943 talousarvion mukaan kutakin saman vuoden alussa hengille kirjoitettua 258 061 asukasta kohden 5 084: 68 mk, josta tuli puistojen ja istutusten osalle 20: 13 mk, kun otetaan mukaan myös puisto-osaston viranhaltijain palkkoihin varatut määrärahat 291 312 mk.

Yleisten töiden pääluokan luvun Istutukset momentit vähenivät uudestiryhmittelyn johdosta 30:sta 20:een, ja määrärahoja käytettiin yhteensä 5 084 696: 45 mk. Tästä käytettiin puistojen ja istutusten kunnossapitoon 2 455 895: 40 mk, mikä määräraha osaston kirjanpidossa jakautuu seuraaviin alaeriin:

	Mk		Mk
Aadolfinrinne	1 231: —	Koulupuistikko	5 928: —
Agricolankujan puistikko	1 796: —	Käpylän kortteli n:o 875	590: —
Agricolanpuistikko	9 070: —	Käpylän urheilukentän istutukset..	22 028: —
Aleksis Kiven kadun istutukset	9 443: —	Laivurinkadun rinne	1 034: —
Alli Tryggin puistikko	16 358: —	Lapinlahdenpuistikko	8 323: —
Alppilan lammikkopuistikko	26 326: 35	Liisanpuistikko	11 395: 50
Ammattienedistämislaitoksen istu- tukset	536: —	Linnankoskenkadun lehmukset	3 134: —
Annalan urheilukentän istutukset	4 084: —	Lönnrotinpuistikko	7 221: —
Apollon- ja Runeberginkadun kul- ma	4 421: —	Mannerheimintien ja Arkadianka- dun kulma	5 897: —
Apollonpuistikko	2 180: 50	Mannerheimintien nurmikaistat ja puut	7 681: —
Arkadian- ja Pohj. Rautatiekadun kulma	872: —	Maurinkadun pohjoispään istutuk- set	309: —
Arkadiankadun lehmukset	2 981: —	Mechelininkadun istutukset	19 363: 05
Aurorankadun ja Mannerheimin- tien välinen istutus	14 153: 75	Merisataman istutukset	5 240: 20
Bulevardin puuistutukset	1 224: —	Meritullinkadun pohjoispään istu- tukset	875: —
Dagmarinkadun leikkikenttä	7 341: 80	Minna Canthinkadun kortteli n:o 507	774: —
Edelfeltintien istutus	965: —	Munkkiniemen puistikot	24 385: —
Eiranpuistikko	13 277: 15	Museokadun leikkikenttä	4 664: —
Elimäen- ja Kuortaneenkadun kulma Eläintarha	387: —	Myllyrinne	1 079: —
Eläintarhanlahden ranta	76 876: 20	Mäkelänkadun istutukset	26 488: 15
Engelinaukio Merikatuun saakka...	9 864: —	Mäkelänkadun tontin n:o 33 istu- tukset	2 663: —
Ensi-puistikko	61 664: 55	Neitsytpolun kolmio	2 137: —
Esplanaadi, Kappeli-, Runebergin ja Teatteri-	11 364: —	Nervanderinpuistikko	6 674: —
Etelärannan lehmukset	73 684: 30	Niittykadun puistikko	23 910: 50
Franzeninkadun istutukset	1 000: —	Oikokadun kallioistutukset	1 771: —
Fredrikinkadun pohjoispään istu- tukset	4 864: —	Osuuskassojen keskuslainarahasto oy:n talon edusta	1 800: —
Fredrikintorin istutukset	6 826: 80	Paasivuorenpuistikko	11 026: 70
Haapaniemen urheilukentän istu- tukset	5 029: —	Pallokentän rinnekatso-	1 408: —
Hakaniemen hallin vierusta	8 607: 50	Pasilan torin istutukset	1 576: —
Hakasalmen ja Hesperian puistot...	895: —	Paulantien leikkikenttä	546: —
Hankkijan edusta	87 486: —	Pengerkadun rinne	9 017: —
Hauhontien puistikot	1 320: —	Perhonkadun leikkikenttä	229: —
Helsingin- ja Fleminginkadun kul- ma	20 836: 65	Perämiehenkadun eteläpään istu- tukset	310: —
Helsingin- ja Sturenkadun kulma...	1 545: —	Pitkäsillan ääreiset istutukset	5 000: —
Hernesaarenkadun istutukset	1 045: —	Pitkäsillanrannan tontin n:o 3 is- tutukset	812: —
Hesperianesplanaadi	540: —	Pitkäsillanranta	3 472: —
Hietalahdentorin kolmio	75 790: 10	Pohjoisrannan lehmukset	1 275: —
Hietaniemen puistoalue	4 218: —	Pohjolankadun istutukset	2 774: —
Hietaniemenkadun kolmio	38 098: 55	Porthaninkadun rinne	7 912: —
Hietaniemenkadun varsi	8 467: —	Porvoonkadun puistikot	2 021: —
Hietarannan istutukset	22 039: 25	Puijonkadun puistikko	6 312: —
Humallahden puisto	42 498: 80	Punanotko	28 097: —
Hämeentien lehmukset	31 068: —	Puutarhakadun puistikko	8 887: 50
It. Vaihdekadun istutukset	2 108: —	Pyöräilyradan istutukset	2 940: —
Kaisaniemi	1 321: —	Pääskylänpuistikko	6 491: 50
Kaivopuisto	122 033: —	Rautatien torin istutukset	4 779: —
Kallion kirjastotalon istutukset ...	187 911: 20	Runebergin patsaan istutukset	2 001: —
Kallion urheilukentän istutukset ...	12 642: —	Runeberginkadun leikkikenttä	9 464: —
Kammionkadun lehmukset	23 803: —	Ruoholahdenpuistikko	8 902: —
Kangasalantien leikkikenttä	4 658: 50	Ruusula ja terassi	29 305: 90
Kapteenipuistikko	7 792: 35	Siltavuorenranta	4 171: 50
Kasarmitorin istutukset	10 876: 50	Simonkadun kujanne	7 498: —
Kasvihuoneet	4 471: —	Snellmanipuistikko	5 466: —
Katajanokan puistikot	173 316: —	Soutustadionin istutukset	5 471: —
Kaupunginpuutarha	18 089: —	Stadionin eteläpuoleiset istutukset	10 338: —
Kaupunginpuutarhan lavaviljelyk- set	141 293: 85	Tehtaanpuisto	31 042: 50
Keuruuntien istutukset	151 278: 20	Telakanpuistikko	6 702: —
Kolmikulma	9 390: —	Teollisuuskoulun edusta	698: 50
Konservatorion idänpuoleinen rin- ne	1 030: —	Topeliuksenkadun lehmukset	613: —
Koskelantien istutukset	844: —	Topeliuksenpuisto	45 399: 05
Kotkankadun koivut	18 206: —	Torkkelipuistikko	10 260: —
	1 301: —	Toukolan konepajan nurmipiennar	706: —
		Tähtitorninvuori	98 026: 70

	Mk		Mk
Töölöntorin puistikko	1 811: —	Vuorimiehenpuistikko	10 563: —
Ullanpuistikko	6 432: —	Väinämöisenkadun urheilukentän	
Urheilukadun puistikot	6 489: 50	vierustat	2 750: —
Vaasanpuistikko	844: —	Yhteiskunnallisen korkeakoulun	
Vallilan puistikko	14 335: 35	talon ääreiset istutukset	9 233: —
Vanhankaupungin kirkkomaa	4 118: —	Sekalaiset menot	200 291: 90
Vilhonvuori	18 072: 55		
		Yhteensä	2 455 895: 40

Kaupunginvaltuusto päätti lokakuun 20 p:nä sallia ylittää edellä mainittua määrärahaa Puistot ja istutukset 400 000 mk sekä määrärahaa Taimistojen hoito 25 000 mk.

Erinäisten kaupungin laitosten istutusten kunnossapitokustannukset nousivat 272 979: 20 mk:aan jakautuen seuraaviin alaeriin:

	Mk		Mk
Aleksis Kiven koulun istutukset ...	19 220: —	Pauligin huvilan istutukset	779: —
Desinfioimismajalan istutukset	1 053: —	Puhtaanapitolaitoksen ja Töölön	
Erinäisten kansakoulujen istutuk-		haarakirjaston istutukset	917: —
set	1 643: —	Sofianlehdon lastenkodin istutukset	19 033: —
Kampin sähkölaitoksen istutukset	613: —	Sofianlehdon vastaanotto- ja am-	
Kivelän sairaalan istutukset	9 651: —	mattioppilaskodin istutukset ...	1 640: —
Kulkutautisairaalan istutukset	15 323: 50	Teurastamon istutukset	5 277: —
Kumpulan koulupuutarhan yleiset		Topeliuksen koulun istutukset	1 713: 50
istutukset	36 101: 10	Tuberkuloosisairaalan istutukset...	21 376: —
Käpylän kirjaston istutukset	7 432: —	Työväenopiston istutukset	1 220: —
Käpylän poliisiaseman istutukset...	3 925: —	Vallilan kunnallisten työväenasun-	
Lapinlahden kansakoulun istutuk-		tojen istutukset	20 353: —
set	2 517: —	Vallilan ruotsinkielisen kansakou-	
Loviisankadun tuberkuloottisten		lun istutukset	245: —
asuntotalon istutukset	7 068: —	Vallilan suomenkielisen kansakou-	
Marian sairaalan istutukset	73 468: 30	lun istutukset	2 465: —
Mariankadun poliisiaseman istu-		Vesilinnojen ympäristön istutukset	15 928: —
tukset	3 841: 80		
Palolaitoksen istutukset	176: —	Yhteensä	272 979: 20

Sopimuksen perusteella hoidettavien istutusten kunnossapitokustannukset nousivat 248 403: 55 mk:aan jakautuen seuraaviin alaeriin:

	Mk		Mk
Ateneumin puistikot	10 781: 50	Ritaritalon puistikko	10 849: 50
Caloniuksen- ja Runeberginkadun		Saksalaisen kirkon istutukset	7 664: —
kulma	354: —	Sähköteknillisen laitoksen istutuk-	
Eduskuntatalon istutukset	21 242: 85	set	6 072: 50
Haudat Länt. hautausmaalla	25 336: 75	Säätytalon puistikko	17 896: —
Johanneksen kirkon istutukset	8 892: 80	Teknillisen korkeakoulun istutukset	4 350: —
Kallion kirkon istutukset	13 308: —	Vanhan kirkon puisto	57 443: 55
Katajanokan kreikkalaiskatolisen		Vanhan kirkon puiston sankarihau-	
kirkon istutukset	10 633: —	dat	12 768: 40
Kirurgisen sairaalan istutukset	14 998: —		
Krematorion istutukset	18 078: 50	Yhteensä	248 403: 55
Postikadun istutukset	7 734: 20		

Luvun Istutukset eri momenteille kaupunginhallitus myönsi yhteensä 190 260: 75 mk:n lisämäärärahan työntekijäin palkkojen korotuksen johdosta. Saman luvun muille momenteille jäi säästöä 123 938: 35 mk.

Tuloa tuottamattomiin pääomamenoihin sisältyviä puistojen uudistaita varten oli talousarvioon merkitty 215 000 mk. Näistä voitiin työvoiman ja kuljetusneuvojen puuteissa suorittaa ainoastaan Niittykadun puistikon perustamistaita täyttämällä syvennyksiä, tasoittamalla pohjaa ja ajattamalla n. 500 m³ ruokamultaa puistikkoon; kustannukset olivat 38 571: 05 mk.

Edellisistä vuosista siirtyneillä varoilla jatkettiin ruokamullan hankintaa Hesperian esplanadin alapäähän 59 680: 25 mk:n kustannuksin; ruokamultaa ajettiin Siltavuoren-rannan ja Maurinkadun kulmaan 8 398: 10 mk:n kustannuksin; Kivelän sairaalan uuden kappelin ja ruumishuoneen ympäristön raivaus ja ruokamullan ajo (225 m³) suoritettiin käyttäen siirtomääräraha 38 200 mk kokonaan ja v:n 1944 määrärahasta 5 181: 20 mk;

täytteen hankintaa puistikkoon korttelin n:o 838 eteläpuolella jatkettiin kustannusten ollessa 10 553: 40 mk.

V:een 1944 siirtyi v:sta 1940 7 erää yhteensä 1 314 300: 90 mk, v:sta 1941 3 erää, yhteensä 149 010: 90 mk, v:sta 1942 5 erää, yhteensä 995 390: 30 mk sekä v:sta 1943 4 erää, yhteensä 176 428: 95 mk.

Talorakennusosaston laskuun istutettiin kalasatamaan koristepensaita 5 797 :60 mk:n, katurakennusosaston laskuun niitettiin Käpylän raviradan heinä 4 607: 60 mk:n ja varasto-osaston tilauksesta tehtiin pari puhujalavakoroketta 2 111: 60 mk:n kustannuksin. Sadonkorjuutyöhön maatalousosastolle luovutettiin työntekijöitä; kustannukset arvioitiin 41 615: 90 mk:ksi.

Pohjoisrantaan kaivettiin istutuskoupat ja istutettiin 11 kpl lehmuksia. Kustannukset, 19 898 mk, suoritettiin Japanin lähetystä lahjoittaen puut kaupungille.

Sairautapauksia ja pienehköjä loukkaantumisia sattui osaston työntekijöille vuoden aikana 47 tapauksessa, joiden johdosta yleisten töiden lautakunta myönsi avustuksia 65 erässä 22 miehelle ja 25 naiselle yhteensä 136 002: 45 mk.

Hautausapua myönnettiin 2 perikunnalle yhteensä 4 184 mk, toiselle niistä lisäksi ylimääräinen hautausapu, 1 500 mk.

Itsenäisyydenpäivältä maksettiin työntekijöille yhteensä 10 229: 20 mk.

Sotapalveluksessa oli osastolta koko vuoden tahi osan vuotta 7 työnjohtajaa, 7 puutarhaharjoittelijaa ja 28 työntekijää. Asevelvollisuuttaan suorittava puutarhaharjoittelija E. A. Poutiainen kaatui joulukuun 13 p:nä 1943. Sotapalvelukseen kutsutuille maksettiin palkkoja 747 250: 10 mk.

Varsinaisina työpalkkoina ja pennien tasauksina maksettiin työntekijöille 3 520 942: 15 mk ja erinäisinä etuina, hautausapuja ja kansaneläkemaksuja huomioimatta, 1 148 094 mk, mikä on 32.6 % maksetuista palkoista.

Kaupunginpuutarhasta ja taimistoista myydyistä koristekasveista kertyi tuloja 322 445 mk, vihanneskasvien taimista 58 288: 50 mk, kompostimullasta ja lavalannasta 42 834 mk, kasvien vuokrauksesta juhlatilaisuuksiin 34 111: 30 mk ja hyvityksenä niiden kuljetuksesta 3 050 mk sekä puistonurmikoiden heinistä ja ruohosta 106 141 mk; vahingonkorvauksia perittiin 6 162 mk ja muita sekalaisia tuloja oli 6 505: 50 mk, joten tulot yhteensä nousivat 579 537: 30 mk:aan.

Vuoden lopussa oli talvipuutarhassa 4 206 kpl toista sataa eri lajia ja lajiketta olevaa kasvia, kasvihuoneissa 19 439 kpl, kellarissa, kylmissä kaitioissa ja lavoissa 18 994 kpl sekä Reijolan ja Talin taimistoissa 30 615 istutuskelpoista ja 35 099 edelleen kehitettävää puuta ja pensasta sekä 42 014 perennaa.

Varasto-osasto. Varasto-osaston henkilökuntaan kuuluivat varastopäällikkö, varastokirjanpitäjä, inventtaaja, 4 vakinaista ja 3 ylimääräistä toimistoapulaista sekä lähetti. Sodassa v. 1941 kaatuneen vanhemman toimistoapulaisen virka on ollut täyttämättä. Sotapalveluksessa oli koko vuoden varastokirjanpitäjä sekä 2 vakinaista ja 1 ylimääräinen toimistoapulainen. Heidän tehtäviään samoin kuin avoinna olleen vanhemman toimistoapulaisen virkaa hoitivat osaston muut viranhaltijat, minkä lisäksi oli palkattava jonkun verran tilapäistä työvoimaa sekä suoritettava ylitöitä. Päävarastossa, Malminkadun 5:ssä oli varastonhoitaja, apulaisvarastonhoitaja, varastoesimies sekä 1 toimistoapulainen. Apulaisvarastonhoitaja ja toimistoapulainen olivat koko vuoden sotapalveluksessa. Heidän tehtäviään hoitivat osaksi toimisissaan olleet henkilöt ja osaksi tilapäiset apulaiset. Kussakin varastossa oli varastoesimies ja tarpeellinen määrä varastoapulaisia. Korjauspajassa oli insinööri, 2 piirtäjää, 4 toimistoapulaista, 2 työnjohtajaa sekä tarpeellinen määrä työntekijöitä. Sotapalveluksessa oli koko vuoden 1 piirtäjä ja 1 toimistoapulainen.

Kesäkuun 1 p:nä erosi virastaan korjauspajainsinööri A. K. Riihimäki. Yleisten töiden lautakunta päätti huhtikuun 13 p:nä jättää viran toistaiseksi täyttämättä ja määräsi korjauspajan piirtäjän E. Gallen oman virkansa ohella väliaikaisesti hoitamaan korjauspajainsinöörin virkaa. Varasto-osaston työntekijöistä oli kertomusvuoden aikana huomattava osa sota- tai työpalveluksessa.

Osaston tehtävänä oli hoitaa ja pitää kunnossa rakennustoimistolle kuuluvien tarve-aineiden, työkalujen varastoja sekä korjauspajaa. Edellä mainitun Malminkadun 5:ssä sijaitsevan päävaraston lisäksi oli varastoja Ruoholahdessa, Hakaniemessä ja Toukolassa, missä myöskin korjauspaja sijaitsee.

Kertomusvuoden aikana rakennustoimiston eri osastot, kaupungin muut laitokset, yksityiset henkilöt ja valtio käyttivät korjauspajaa ja saivat varastosta tarveaineita rahassa arvioituna seuraavasti:

	Korjauspajatoimen raha-arvo, mk	Varastosta luovutettujen tarveaineiden raha-arvo, mk
Kansliaosasto	—	62 251: —
Satamarakennusosasto	813 788: 85	2 703 493: 30
Katurakennusosasto	1 216 571: 75	10 211 857: 20
Talorakennusosasto	741 847: 80	1 352 675: —
Puisto-osasto	170 889: 60	80 026: 25
Varasto-osasto	1 941 368: 35	943 273: 30
Korjauspaja	—	2 108 160: 90
Muut kaupungin laitokset	1 218 871: 25	341 105: 30
Yksityiset ja valtio	194 401: 65	237 498: 55
Yhteensä	6 297 739: 25	18 040 340: 80

Varastoitujen rakennus- y.m. tarvikkeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1943 10 183 459: 30 mk. Vuoden aikana ostettiin tarveaineita 16 605 365: 65 mk:lla ja käytettiin 18 040 340: 80 mk:n arvosta, joten v:een 1944 siirtyvän varaston arvo oli 8 748 484: 15 mk.

Kertomusvuoden aikana jouduttiin, kuten edellisinäkin vuosina luovuttamaan rakennustoimiston työkoneita, sekä työkaluja ja -välineitä puolustuslaitoksen käyttöön. Näistä sekä muista tilapäisistä vuokrauksista oli vuokratuloja 939 240: 10 mk. Puolustuslaitokselta palauttamatta jääneistä koneista ja työkaluista saaduista korvauksista, satunnaisista myynneistä t.m.s kertyi osastolle tuloja 632 307: 75 mk.

Tilivirasto. Rakennustoimiston tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, kassanhoitaja ja 6 toimistoapulaista.

Tilitodistuksia oli kertomusvuoden aikana 27 359, laskutuksia 2 074 ja lähetettyjä kirjelmia 1 467.

Tiliviraston toiminnan laajuus selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Debet, mk	Kredit, mk
Työmäärärahat edellisistä vuosista	35 681 046: 21	119 278 407: 22
Vuoden talousarviotyöt	113 040 848: 30	138 448 942: 31
Kaupunginkassan tilit	267 459 171: 72	167 376 749: 40
Kaupungin muiden laitosten tilit	28 468 736: 65	28 468 736: 65
Ylimääräiset työt	50 123 554: 85	47 646 373: 55
Tarveaineet ja korjauspajat	33 098 766: 45	24 350 282: 30
Verohuoltotoimisto	3 734 880: 65	3 734 880: 65
Leski- ja orpokassa	215 379: 15	215 379: 15
Kansaneläkelaitos	341 098: —	341 098: —
Menojäämät	5 231 212: 65	8 767 909: 20
Tulojäämät	5 433 730: 50	2 061 713: 70
Rakennustoimiston tulot	6 887 213: 40	9 025 166: 40
Yhteensä	549 715 638: 53	549 715 638: 53

Rakennustoimiston käsikassan rahanvaihto vuoden aikana nousi 36 582 929: 20 mk:aan.

Tilivirastoa varten myönnettyjä määrärahoja oli yhteensä 517 819 mk ja menot nousivat 502 264: 90 mk:aan. Tilapäistä työvoimaa varten varatusta määrärahasta kertyi säästöä 12 457 mk, painatusta ja sidontaa varten myönnetystä määrärahasta 1 279: 60 mk, tarverahoja varten myönnetystä määrärahasta 305: 05 mk ja momentille Korvaus kannasta sisältyvästä määrärahasta samoin säästöä 1 512: 45 mk.